

SLOVNÍK cizích slov

TZ-one

SLOVNÍK CIZÍCH SLOV

SLOVNÍK CIZÍCH SLOV

TZ-one
2013

Informace pro uživatele této knihy

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v žádné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude trestně stíháno.

Používání elektronické verze knihy je určeno jen osobě, která ji legálně nabyla, a to v rozsahu stanoveném autorským zákonem.

Jakékoliv neoprávněné užití jako např. kopírování, úpravy, konverze do jiných formátů, prodej, pronájem, půjčování, darování, umístění na servery, sdílení atp. je zakázáno!

první vydání 2013

© Mgr. Tomáš Zahradníček - TZ-one (elektronická verze)

ISBN 978-80-87873-04-5

Úvodem

Tento SLOVNÍK CIZÍCH SLOV obsahuje přibližně 30 000 hesel. Zahrnutý jsou pojmy a výrazy z angličtiny, latiny a dalších jazyků. Obsahem je terminologie z oblasti přírodních věd, techniky a společenských věd, a také obecně užívané zkratky, výrazy umělecké a sportovní. Přepis výslovnosti je uveden zejména u výrazů, kde se psaná forma hesla liší s vyslovovanou. Svým obsahem, rozsahem a formou zpracování je určen pro nejširší veřejnost, zejména pak pro školní praxi.

Autoři

A a

á po, za (po x kusech, za y korun)

a-, an- 1 předpona záporu, ne- 2

neexistence něčeho

abaka *text.* manilské konopí, vlákno dužnatých kmenů banánovníků

abak, abakus 1 starověká početní tabulka, počítadlo 2 *arch.* deska na hlavici sloupu 3 *círk.* stolek u oltáře na přípravu bohoslužebných předmětů

abakteriální nebakteriální, bez účasti/ vlivu bakterií

abandon *práv.* vzdání se nároků/ vlastnického práva nebo (pojistné) náhrady

abartroza kloub pravý

abatón část chrámového okrsku nepřístupná nezasvěceným

abatyše *círk.* představená ženského kláštera některých řádů

abaxiální odvrácený od osy, mimoosový

abázie, abasie neschopnost chůze

abbé [abé] *círk.* katolický duchovní bez církevního (kněžského) úřadu

abdéríta zaostalý, omezený člověk

abdikace 1 vzdání se úřadu, trůnu 2 odstoupení z funkce

abdomen *biol.* 1 břicho, podbřišek 2 zadeček členovců

abdominace ohavnost, ohyzdnost

abdominalgie bolest v břišní kra-

jině

abdominální břišní

abdominocentéza nabodnutí, otevření břišní dutiny

abdominohysterektomie chirurgické odstranění dělohy břišní cestou

abdominopatie blíže nespecifikované onemocnění břicha

abdominoskopie vyšetření břišních orgánů pomocí zvláštního přístroje - endoskopu

abdominoskrotální týkající se břicha a šourku

abdominovaginální týkající se břicha a pochvy

abdominovezikální týkající se břicha a močového měchýře

abdukce odtažení, odchýlení, upažení

abduktor (sval) odtahovač

aberrace odchylnka, úchylka od normálního stavu

abgébovat se 1 s někým si zadávat, špinit se 2 ztrácet čas zbytečným jednáním

ab initio [ab inýció] od začátku

abiogeneze, abiogenese 1 samoplození, teorie vzniku živého z neživého 2 vznik života z anorganické hmoty

abionóza, abionosa vada rostlin způsobená ekologickými faktory fyzikálně-chemické povahy

abiotický 1 neživý 2 neschopný života 3 týkající se anorganické složky a činitelů přírody, prostředí

abiotrofie neschopnost k životu, vrozená méněcennost, předčasná ztráta životnosti určitých buněk nebo tkání

abióza ukončení životních funkcí, ztráta životních pochodů

abiritace uklidňování, zmiřňování dráždění

abiturient absolvent školy nebo student v období krátce před závěrečnou zkouškou a po ní

abjudikace 1 zamítnutí žaloby soudem 2 soudní rozhodnutí

abjurace 1 veřejné zřeknutí se názorů (víry) 2 právo křivá přísaha

ablace 1 snesení, odnětí, snětí, odstranění části těla/ tkáně 2 odtávání sněhu/ ledovce

ablaktace 1 odstavení od prsu/ od kojení 2 způsob šlechtění, při němž se roub neoddělí od mateřské rostliny, dokud dokonalé nesroste

ablativ pád vyjadřující východisko, odluku

ablaut střídání samohlásek v kmeni slova, alternace

ablefarie vrozené nevyvinutí nebo ztráta očního víčka

ablegace vypovězení, vyobcování

ablepsie slepota

abnormalita 1 nenormalita 2 zvláštnost, nepravidelnost, odchylka, úchylka (vrozená nebo získaná), vada, zrůdnost

abnormální nenormální, neodpovídající předpisu/ pravidlu, odchýlný od řádu

abolice 1 zastavení soudního řízení udělením milosti 2 zrušení platnosti zákona

abolicionismus snaha o zrušení/ odstranění nějakého zákona/ zvyklosti, například otroctví

abominace zohavení, ohyzdnost,

ošklivost

abonent předplatitel

abonmá, abonement [abonmá] předplatné, předplacení

aborální vzdálený od úst

abordáž 1 uvázání lodí u břehu a vyloďování 2 srážka, kolize lodí 3 způsob vojenského střetnutí na moři při spojení dvou lodí s bojem muže proti muži

abort, abortus 1 potrat, vypuzení nedonošeného plodu 2 vybavení plodu s obaly z dělohy před ukončením 20. týdne těhotenství

abortace zakrnění

aborticidní vyvolávající potrat

abortivní 1 zkracující, předčasný, způsobující potrat 2 nevyvinutý, zakrnělý 3 urychlující, lehce probíhající, bránící plnému rozvinutí

ab ovo od počátku (od vejce)

abrahámoviny padesáté narozeniny

abrachie vrozené nevyvinutí horní končetiny

abrachiocefalus zrůda bez horních končetin a hlavy

abrachius zrůda bez vyvinutých paží

abraxas 1 gnostické označení božstva 2 magické slovo s číselnou hodnotou 365

abraze, abrase 1 plošné broušení, obrušování 2 výškrab, kyretáž, seškrábání, obroušení, snesení, vyhlazování (kůže)

abrazivní, abrazivní, abresivní 1 brusný 2 vyvolávající opotřebování, oškrábání

abreakce odreagování, uvolnění potlačené emoce

abreografie snímkování ze štítu podle brazilského lékaře M. de Abreua

abreviace ❶ částečné vypsání slova ❷ tvoření slov zkracováním ❸ zmenšení, zkrácení

abreviatura zkratka

abrogace ❶ zrušení právního předpisu nebo jeho části ❷ derogace

abrupce ❶ utržení, odtržení (svalu, šlachy) ❷ zlomení, ulomení (zuby) ❸ odloučení (placenty)

abruptní srážný, náhlý, úsečný, nesouvislý

ABS antiblok systém, systém zabráňující zablokování otáčejících se kol při brzdění automobilu

absces hlíza, dutina obsahující hnis, hnisavé zkapalnění tkáně

absceze ❶ odnětí, snětí, odloučení ❷ opadávání

absence ❶ nepřítomnost osoby/vlastnosti/ jevu ❷ náhlá krátká ztráta vědomí nebo paměti ❸ krátkodobý zákal

absentér kdo je často bezdůvodně nepřítomen v práci

absint hořký silný likér (ve většině zemí zakázaný)

absintismus křeče, pomatenost, chorobné projevy z přílišného požívání alkoholového nápoje z pelyňku (absintu)

absoluce ❶ odpuštění hříchů ❷ právo upuštění od potrestání

absolutizace, absolutisace ❶ nadřazování nad podmínky, zevšeobecnování ❷ neoprávněné zobecnování

absolutizmus, absolutismus samovláda, neomezená vládní moc

jedince

absolutní samostatný, naprostý, na ničem nezávislý, neomezený, nepodmíněný

absolutno ❶ co existuje samo sebou a zapřičiňuje vše ostatní ❷ bezpodmínečné, nekonečné, neomezené, dokonalé a bezvztahné bytí

absolutorium ❶ potvrzení, schválení účtů nebo činnosti ❷ propuštění z odpovědnosti ❸ doklad o dosažení (absolvování) stupně vzdělání

absolvent kdo splnil podmínky dokončení školy, kurzu, vzdělání

absorbance míra absorpce záření

absorbent látka objemově pohlcující jiné látky

absorbovaný vstřebaný

absorbovat pohlcovat, vstřebávat, přijímat, nasávat

absorbující vsakující, pohlcující, vstřebávající, na sebe vážící

absorpce ❶ pohlcování, vstřebávání, zeslabení jedné látky v druhé ❷ zeslabení elektromagnetického záření, zvuku nebo počtu částic při průchodu látkou

absorpční vstřebávající, schopný vstřebání

abstence zdržování se možnosti, účasti, výkonu (volebního) práva

abstergencium mírně projímavý lék

abstinence zdrženlivost, zdržování se, zřeknutí se požitku (alkoholu, drogy, kouření, sexu)

abstinenční syndrom souhrn fyziologických reakcí organismu a psychického stresu po přerušení užívání drogy, alkoholu, kouření

abstinentismus hnutí šířící zdrženlivost, střídmost

abstinovat dodržovat abstinenci

abstinující zdržující se požitků

abstrahovat postup a výsledek myšlenkových operací od jednotlivého k obecnému, k modelům, zákonitostem, pojmům

abstrakce 1) potlačit detaily/ jednotlivosti 2) myšlenkový proces zjišťující obecné, podstatné a skutečné po vyloučení odlišnosti a zvláštnosti 3) vytváření obecných poznatků

abstrakt referát, souhrn, hnutí podstatných znaků, podstata, synopse

abstraktní odtažitý, pomyslný, odtržený od skutečnosti, obecný, opak konkrétního, pojmový

abstraktum 1) abstraktní pojem 2) abstraktní podstatné jméno

abstrúzní, abstrusní nesrozumitelný, nejasný, nepochopitelný

absurdita protismyslnost, nesmyslnost, vnitřní spornost, rozpornost lidské existence, absurdnost

absurdní nevhodný, pošetilý, nesmyslný, nelogický

absurdnost absurdita

absurdum co je sporné, nelogické, nemůže platit současně

abulie [abúlie] 1) nerozhodnost, nedostatek vůle 2) oslabení schopnosti samostatně jednat

abundance početnost, hojnost, nadbytek

abundantní přeplněný, nadměrný

abúzus, abusus nadměrné užívání, nadužívání, zneužívání

abysál část oceánského dna v hloubce 2-6 km

abysální hlubinný

ac zn. pro akr

a capella [a kapela] vokální skladba bez instrumentálního doprovodu

accelerando [ačelerando] postupně zrychlovat, stále rychleji

accentato [ačentáto] důrazně

acefalobrachijs zrůda bez hlavy a horních končetin

acefalogastrie vrozené nevyvinutí hlavy, hrudníku a horních částí břicha

acefalochirus zrůda bez hlavy a rukou

acefalokardia vrozené nevyvinutí hlavy a srdce, zrůda bez hlavy a srdce

acefalopodie zrůda bez hlavy a nohou

acefalorachie zrůda bez hlavy a páteře

acefalostomie zrůda bez hlavy, s ústy v horní polovině trupu

acefalus bezhlavý, zrůda bez hlavy

acelie vrozené nevyvinutí břicha, dutiny břišní

acelius zrůda bez vyvinutého břicha

acelulární nebuněčný

acenestézie absence normálního vnímání fyzické existence a uvědomování si funkčních schopností

acentrický (chromosom) uložený mimo střed

acervulom nezhooubný nádor mozkových plen obsahující drobná zvápenatělá tělíska (psamom)

acetabulární týkající se kloubní jamky

acetát octan

aceton dimetylketon, propanon, jed-

- noduchá ketonová sloučenina
- acetonémie** přítomnost acetonu v krvi
- acetonurie** vylučování acetonu/ ketonů močí, ketonurie
- acetylen, acetylén** nejjednodušší uhlovodík s trojnou vazbou, hořlavý plyn
- acetylcholin** ester cholinu s kyselínou octovou, látka umožňující přenos nervového vzruchu
- acidémie** ❶ zvýšená kyselost krve ❷ u člověka projev poruchy acidobazické rovnováhy, kdy se pH sníží pod 7, 35
- acidifikace** okyselení
- acidimetrie** odměrná analýza k určení stupně kyselosti
- acidita** kyselost, stupeň kyselosti
- acidní** kyselý
- acidobazický** kyselozásaditý
- acidofilní** ❶ kyselomilný, žijící v kyselém prostředí ❷ barvící se kyselými barvivy ❸ a. mléko - mléko zkvašené bakteriemi mléčného kvašení
- acidometr** měřič kyselosti
- acidometrie** měření kyselosti
- acidóza, acidosa** zvýšené množství kyselých látek v krvi, zvýšení aktivity vodíkových iontů (metabolická, respirační)
- acidum** kyselina
- aciniformní** lalůčkovitý
- acompagnato** [akompañáto] recitativ za doprovodu orchestru
- a contrario** [á kontrárió] ❶ v protikladu ❷ protiva
- acuto** [akúto] ostře, pronikavě
- acyanoblepsie** barvoslepost na modrou barvu, neschopnost vnímat modrou barvu
- acyanops(i)e** neschopnost rozeznat modrou barvu
- acyéza** neplodnost, nemožnost rodit
- acylpyrin** ❶ lék snižující teplotu, utišující bolest, působící proti revmatizmu, obdoba aspirinu ❷ antirevmatikum, antipyretikum
- acystie** vrozené nevyvinutí močového měchýře
- ad** k, na
- ad absurdum** ❶ k nesmyslnosti ❷ postup důkazu spornosti, nekonzistentnosti, toho, co odporuje logice dovedením do důsledků
- ad acta** [ad akta] ❶ ke spisům ❷ odložit jako vyřízené
- adagio** [adádžo] ❶ pomalu, volně ❷ hudební skladba nebo její část v tomto tempu
- adaktylus** jedinec bez vyvinutí prstů na končetinách
- adamantin** sklovina
- adamantinom** nádor vycházející z epitelu skloviny
- adamantitida** zánět zubní skloviny
- adamantoblast** ameloblast, buňka tvořící zubní sklovinu
- adaptabilita** schopnost organismu přizpůsobit se změněným podmínkám, přizpůsobivost, adaptivita
- adaptabilní** schopný přizpůsobení, přizpůsobitelný, přizpůsobivý
- adaptace** ❶ přizpůsobení, připodobnění, přetvoření ❷ úprava, přestavba
- adaptační** přizpůsobený, přizpůsobitelný
- adaptát** pozorovatelný výsledek adaptace organismu

adaptér, adaptor zařízení rozšiřující původní použitelnost

adaptivita přizpůsobivost, adaptabilita

adaptometrie měření rychlosti, kterou se oko přizpůsobí změnám intenzity světla

adaptovatelný upravitelný, přizpůsobitelný

ad astra 1 ke hvězdám 2 vzhůru, kupředu

a dato [á dató] ode dne vystavení, ode dne vydání

ad audiendum verbum 1 k vyslechnutí slova 2 k pokárání, na slovíčko, na kobereček

ad auditorem [ad audytórem] 1 k naslouchajícímu, k posluchači 2 populisticky, podbíživě, oportunně, bez ohledu na pravdu

adaxiální přivrácený k ose, ke stonku

ad baculum [ad bakulum] 1 (argument) klacku 2 nátlak, vyhrožování silou

addendum přídavek, dodatek

addolorato [adoloráto] *hud.* žalostně

addukce přitažení, připažení

adefagie chorobná žravost, nenasytnost, bulimie

adekvace vyrovnání

adekvátní shodný, přiměřený, odpovídající

adekvátnost přiměřenost, shoda

adelomorfní nejistého, neurčitého tvaru, beztvary, sotva zřetelný

adenalgie bolestivost žlázy

adenektomie chirurgické odnětí žlázy, mizní uzliny

adenitida zánět žláz

adenoakantom adenokankroid,

podvojný karcinom v okrsku, kde se stýká dvojí druh epitelu (například ve slinných žlázách, děložním čípku)

adenocystom cystadenom, nádor žláзовého epitelu s tvorbou dutin a se sekrecí do nitra dutiny

adenodynrie bolestivost žláz

adenofaryngitida zánět hltanu

adenofibrom nezhoubný nádor ze žláзовého epitelu a vaziva

adenofibróza tvorba vaziva ve žláze

adenografie metoda s užitím kontrastní látky pro rentgenové záznamy žlázy

adenohypofýza přední žlásová část podvěšku mozkového, kde se tvoří hormony řídící funkci periferních endokrinních žláz

adenochondrom nádor ze žlásového a chrupavčité tkáně

adenoiditida zánět nosohltanové mandle

adenoidní žláze podobný, žlásovitý

adenokarcinom zhoubný nádor žlásového epitelu

adenolipom nezhoubný nádor ze žlásového epitelu a tukové tkáně

adenolipomatóza tvorba adenolipomů na různých částech těla

adenologie nauka o žlázách a jejich chorobách

adenolymfom smíšený nádor žlázy s účástí mizní tkáně

adenom nezhoubný nádor ze žlásového epitelu, napodobující v podstatě všechny známé struktury žláz (acinózní, cystický, trabekulární, folikulární)

- adenomalacie** chorobné změknutí žlázy
- adenomatoidní** podobný adenomu
- adenomatóza** ❶ žlázové bujení ❷ adenomatóza plicní - žlázový karcinom plic
- adenomatózní** týkající se adenomu, žlázový, žláznatý
- adenomyom** nezhoubný nádor ze žlázové a svalové tkáně
- adenomyometritida** zánět dělohy se zbytněním v podobě nádoru ze žlázové a svalové tkáně
- adenomyosarkom** zhoubný nádor ze žlázové a svalové tkáně
- adenomyóza** přítomnost ostrůvků endometria (sliznice děložní) v děložním svalstvu
- adenomyozitida** zánět sliznice a svaloviny děložní
- adenomyxom** smíšený nádor ze žlázové a mukózní tkáně
- adenopatie** onemocnění žláz (blíže nespecifikované)
- adenosarkom** zhoubný nádor ze žlázové a pojivové tkáně
- adenoskleróza** vazivové ztvrdnutí tkáně žláz
- adenotom** kruhový nůž k odstranění adenoidní vegetace
- adenotomie** chirurgické protěti, vynětí zbytnělé nosohltanové mandle pomocí speciálně upraveného nože
- adenotonzilektomie** chirurgické vynětí nosních a krčních mandlí
- adenovirus** virus vyvolávající u člověka respirační onemocnění
- adenóza** onemocnění žláz postihující zvláště žlázy lymfatické
- adenozin** purinový nukleosid vyskytující se v nukleových kyselinách
- adept** uchazeč, začátečník v oboru
- adermie** vrozené nevyvinutí kůže
- adermogeneze** nedostatečný, neúplný vývoj kůže
- adesmóza** kožní choroba se ztrátou vazivové tkáně
- adespoton** drobné literární dílo od neznámého autora
- ad(g)nace** druh příbuzenského poměru
- adherence** přilnavost, adherentnost
- adherentnost** přilnavost, adherence
- adherující** přiléhající, lpící
- adheze**, **adhesie** přilnavost, srůst, ulpívání látek na sobě
- adheziotomie** chirurgické uvolnění srůstů, protěti srůstů
- adhezivní** přilnavý, přirostlý
- ad hoc** [ad hók] jen pro tento případ, k této věci, k tomuto účelu
- ad hominem** ❶ k člověku ❷ populisticky zneužívající záporné lidské vlastnosti
- adiadochokineze** porucha schopnosti střídát pohyby z jednoho do druhého směru
- adiaforéza** neschopnost vylučovat pot
- adiaspora** forma houby rodu Emmensia vyvolávající onemocnění adiaspiromykózu
- adice**, **addice** souhrn, součet, slučování, přidávání, sčítání
- adié**, **adieu** [adyjé] sbohem
- ad ignorantem** [ad ignoranciam] ❶ k nevědomosti ❷ využívající protivníkovu neznalost

adihemoryze porucha v přívodu krve

adikce ❶ přiřknutí, присouzení ❷ vznik závislosti (na drogách)

ad infinitum donekonečna, stále, nekonečně

ad informandum pro informaci, na vědomí

ad informandum medici pro informaci lékaře

adipektomie odstranění tukové tkáně

adipofibrom nádor z tukové a vazivové tkáně

adipohepatický označující tukovou degeneraci jater

adipokéla tuková kýla, kýla z tukové tkáně

adipokineze mobilizace tuku v těle, uvolňování mastných kyselin do krevního oběhu

adipolýza natrávení, hydrolýza tuků

adipom nezhoubný nádor z tukové tkáně

adiponekróza odumření, zanikání tukové tkáně

adipopexie zpevnění tukové tkáně

adiposalgie nepravidelně rozeseté tukové nádorky vyvolávající bolest (adipositas dolorosa)

adipozita otylost, nahromadění tuku

adipozogenitální otlý, tučný, vyznačený otylostí a změnou pohlavního dozrávání

adipozogigantismus nadměrná tloušťka

adipozurie vylučování tukových látek močí

adipsie chybění pocitu žízně

aditivní ❶ přídavný ❷ související se sčítáním, skládáním

aditivum přísada, přídavná látka

adiuretický tlumící vylučování moči

adjacentní vedle ležící, vedlejší, přilehlý

adjektivum přídavné jméno

adjudikace soudní přiřčení práva nebo nároku

adjunkce připojení

adjunkt úřednický pomocník, elév, koncipient

adjustace ❶ vybavení vším potřebným, připravení k činnosti ❷ *med.* příprava léčiva podle návodu (receptu)

adjutant pobočník

adjuvancia součásti léků zesilující účín vlastního léčiva

adjuvatika ❶ nauka o kompenzačních, doplňujících pomůckách ❷ výsledky činnosti v adjuvatice, například berle, chodítka, vozíky

adlatus pomocník, zástupce

ad libitum jak je libo, podle libosti

ad manus medici do rukou lékaře

administrace ❶ kancelář, ekonomicko-provozní útvar ❷ *med.* podávání (léčiva)

administrativa ❶ správa, správní složka, úřady ❷ v USA označení úřadu prezidenta a vlády

administrativní ❶ správní, úřední ❷ byrokratický

administrátor ❶ správce ❷ zatímní správce farnosti

admirál velitel loďstva

admiralita námořní velitelství

admise vpuštění, vstup, přijetí

- admittance** veličina vodivosti látky skládající se z aktivní reálné složky a reaktivní složky
- admonice** pokárání, výtka, důtka
- ad multos annos** na dlouhá léta, přání při přípitku
- adnektomie** adnexektomie, adnexotomie, odstranění, vynětí děložních přívěsků, tj. vaječníků a vejcovodů
- adnexitida** zánět děložních přívěsků (vaječníků, vejcovodů)
- adnexogeneze** vývoj zárodka z adnex
- adnexopexe** chirurgické zpevnění přívěsků k přední stěně břišní
- ad notam, ad notiam** [ad nóciam] na vědomí
- ad oculos** [ad okulós] 1 k očím 2 názorně, zjevně, viditelně
- adolescence** dospívání, dorůstání, dozrávání
- adolescent** jedinec ve věku mezi pubertou a dospělostí
- adolescentní** dospívající, dorůstající, mladý
- adonidin** látka obsažená v hlaváčku jarním
- adopce** osvojení, přijímání za vlastního
- adoptant** osvojitel
- adoptát** osvojenec
- adoptivní** 1 přijímající někoho cizího za vlastního 2 přijatý za vlastního
- adoptovat** osvojit
- adorace** zbožné uctívání, zbožňování
- adorální** k ústům, kolem, v okolí úst
- ad personam** 1 k osobě 2 zesměšňování a urážení protivníka
- ad populum** 1 k lidu 2 demagogie, odvolávání se na předsudky, na egoizmus
- ad rem** k věci
- adrenalektomie** vynětí nadledviny
- adrenalin** hormon dřeně nadledvin
- adrenalinémie** koncentrace adrenalinu v krvi
- adrenalinleukocytóza** zmnožení bílých krvinek v periferní krvi po injekci adrenalinu
- adrenální** ležící u ledviny, týkající se nadledviny
- adrenarche** projevy dospívání následkem zvýšené tvorby hormonů (androgenů) kůry nadledvin
- adrogenitální** týkající se nadledviny a pohlavních orgánů
- adrenokortikální** vztahující se ke kůře nadledviny
- adrenokortikotropní hormon** kortikotropin, hormon adenohipofýzy stimulující tvorbu kortikoidů v kůře nadledvin
- adrenolytický** působící opačně než adrenalin, tlumící účinek adrenalinu
- adrenopatie** nespecifikovaná choroba nadledvin
- adrenopauza** útlum produkce hormonů v nadledvinách
- adsorbent** povrchově pohlcující látka
- adsorbovaný** zadržovaný na povrchu
- adsorpce** pohlcování, vázání, hromadění plynné nebo rozpuštěné látky na povrchu jiné látky tuhé nebo kapalné
- adsorpční** vázající, pohlcující

adstringentní stahující, zužující, svrašťující, svírací, usnadňující hojení a epitelizaci (například tanin)

adulterace ❶ padělání, falšování mincí, rukopisů ❷ cizoložství

ad usum [ad úzum] ❶ pro potřebu někoho ❷ něco záměrně upravené

adut karetní trumf

ad valorem podle hodnoty

advehentní přívodný

advekce přenos, přemístění dané veličiny prouděním v atmosféře

advent ❶ příchod ❷ doba duchovní přípravy na Vánoce v období čtyř týdnů před svátky ❸ doba očekávání, naděje

adventicie ❶ zevní vrstva cévní stěny ❷ zevní vazivový obal některých vnitřních orgánů

adventista člen křesťanského společenství zdůrazňujícího očekávání druhého příchodu Ježíše Krista na svět

adventivní ❶ zanesený odjinud, vyskytující se na neobvyklém místě ❷ náhodný, přídatný, náhradní

adventismus, adventismus křesťanské hnutí hlásající víru v nový příchod Ježíše Krista na svět

adventní předvánoční

adverbální závislý na slovese

adverbium příslovce

advocatus diaboli [advokátus dyabolí] ❶ ďáblův advokát ❷ obhájce špatné věci

advokacie ❶ instituce poskytující právní pomoc, provádějící právní zastoupení ❷ obhajoba, zastávání se, prosazování něčeho

advokát ❶ právník poskytující právní pomoc ❷ zastávce, obhájce

adynamický slabý, zeslabený

adynamie tělesná slabost, oslabení, zeslabení

aeon [eón] dlouhé období dějin, éra, věk

aerace větrání, provzdušňování

aero aeroplán, letadlo

aero- první část složených slov mající význam vzduch nebo letadlo

aerobik komplex intenzivních tělesných cvičení zatěžující oběhovou, srdeční a dýchací soustavu

aerobní vyžadující k životu kyslík

aerobus, airbus [érbas] velkokapacitní dopravní letadlo

aerodrom letiště

aerodyn letadlo těžší než vzduch (letoun, vrtulník)

aerodynamický ❶ týkající se aerodynamiky ❷ upravený tak, aby snadno překonával odpor vzduchu

aerodynamika nauka o pohybu plynů a pohybu pevných těles v plynech

aerofon vzduchový hudební nástroj

aerologie nauka o fyzikálních dějích probíhajících ve vyšších vrstvách atmosféry, hlavně v troposféře

aeromechanika nauka zabývající se zákony mechaniky plynů, tj. vlastnostmi a pohyby plynů

aeronautika letectví, vzduchoplavba

aeronomie nauka o horních vrstvách atmosféry, v nichž se projevuje silná ionizace a disociace

aeroplán letadlo, aero

aerosol disperzní soustava obsahující kapalně nebo pevně částice

- rozptýlené v plynu
- aerostat** letadlo lehčí než vzduch (balon, vzducholoď)
- aerostatika** součást aeromechaniky, studující podmínky rovnováhy hmotných těles pod vlivem vnějších sil
- aerotriangulace** triangulace pomocí leteckých snímků
- Aeskulap** řecký bůh lékařství
- afagie** neschopnost polykat
- afagopraxie** porucha polykání jídla
- afakie** oko bez čočky, stav po odstranění čočky
- afázie** ztráta již nabyté schopnosti řeči vyvolaná narušením řečových center v mozku
- afebrilita** stav bez horečky
- afebrilní** bez horečky
- afekce** ❶ vliv, náklonnost ❷ citové pohnutí, hnutí mysli, emotivní uchopení ❸ stav onemocnění, postižení chorobou
- afekt** hnutí mysli, vzrušení, rozčilení, vzrušení, citové rozrušení
- afektivita** citová stránka lidského jednání, vzrušivost, vznětlivost
- afektovanost** přepjatá, strojená dokonalost v projevech, chování, precióznost, preciozita
- afektovaný** strojený, přehnaný, nepřírodně se chovající
- afélium**, **afel** ❶ odluní ❷ nepříznivé okolnosti
- afémie** ❶ motorická afázie ❷ neschopnost mluvit
- aféra** ❶ případ, skandál ❷ zveřejnění události vyvolávající pohoršení, vyšetřování, zájem masmédií
- afereňtace** přenos informací z peri-
- ferie do centra
- afereňtní** přenášejší, přinášejší, přírodní, dopravující, dodávající do centra
- aféřista** osoba často zapletená do afér nebo působící aféry
- affabile** [afábile] přívětivé, mile, vlídně
- affettuoso** [afetuózo] s citem, náruživě
- affidavit** [afidavit] místopřísežné prohlášení
- afghání, afghani** měnová jednotka Afghánistánu
- afibrinogenémie** nepřítomnost fibrinogenu v krvi
- afilace** ❶ přičlenění, přidružení ❷ pobočka nebo samostatný, ale podřízený (ovládaný) subjekt, podnik
- afiliace** ❶ osvojení (přijetí za syna) ❷ přijetí do okruhu nebo organizace ❸ navazování těsného osobního kontaktu, vztahu
- afiliantní** přátelský, vstřícný, otevřený, kamarádský
- afinace** čištění, zušlechťování, zjemňování
- afinita** ❶ sousedství, příbuzenství, vzájemný vztah, blízkost ❷ snaha prvku nebo sloučeniny chemicky nebo fyzikálně reagovat s jinou chemickou látkou ❸ schopnost tkáň vázat na sebe barvivo
- afirmace** přisvědčení, přitakání, ujištění, potvrzení
- afiš** reklamní nápis, plakát
- afix** gramatický morfém připojující se ke kořeni slova, například předpona, přípona
- aflatoxin** jedovatý produkt houby *Aspergillus flavus*

á fond perdu [a fon perdy] na účet ztrát, odepsaná pohledávka

afonie ztráta hlasu

aforismus, aforismus stručná vtipná výpověď, průpovídka, výrok

afrazie, afrázie, afrasie neschopnost tvořit správné věty, neschopnost mluvně se adekvátně projevit

afrikanistika obor zabývající se jazyky, historií a kulturami afrických národů

afrikanizace, afrikanisace 1 šíření africké kultury 2 opět nabytí africké specifčnosti

afro afrického původu, v africkém stylu, podle africké inspirace

afrodiziakum, afrodisiakum látka nebo prostředek zvyšující pohlavní touhu, apetenci, výkonnost

afrodizie, afrodisie nadměrně silný pohlavní pud

afta drobná, silně bolestivá eroze až vřídek, vznikající v ústní dutině nebo jinde na sliznici

afterpills [áftprpils] 1 antikoncepční tablety užívané v krátkém čase po souloži, účinné i po případném oplodnění tím, že zabrání uhníždění vajíčka v děloze 2 „pilulka po“

aftongie porucha řeči nervového původu, neschopnost plynulé řeči v artikulační oblasti pro vznik křečí ve svalstvu jazyka

aftóza tvoření aft, silně bolestivých erozí na sliznici

aftózní týkající se tvoření aft

afunkce zastavení činnosti, neschopnost jakékoli činnosti

afunkční bezfunkční, nečinný

afúze vlévání, výplach

agalakcie nepřítomnost mléka

v mléčné žláze po porodu

agalaktorea zástava tvorby a vylučování mateřského mléka

agama pestře zbarvený plaz z řádu ještěřů

agamaglobulinémie nedostatek gamaglobulinu, nepřítomnost hlavních imunoglobulinů v krvi

agamet prvek, který se rozmnožuje nepohlavně, netvoří gamety, zralé pohlavní buňky

agametický bez pohlavních buněk, bez schopnosti tvořit pohlavní buňky

agamogonie bezpohlavní rozmnožování

aganglionický bez nervových uzlin

aganglionóza vrozené chybění, nevyvinutí nervových uzlin

agapé, agapa 1 láska 2 v křesťanství Boží láska k lidem

agar, agar-agar polysacharid, rosolovitá látka z mořských řas

agastrický stav po chirurgickém odnětí žaludku

agastrie jedinec bez žaludku, stav po vynětí žaludku

agaton otočný závěsný kloub tělocvičných kruhů

agáve okrasná bylina s přízemní růžicí tuhých, na okrajích ostnatých listů

agenda 1 pracovní náplň, souhrn administrativních prací, program jednání 2 příruční liturgická kniha

ageneze, agenese vrozené nevyvinutí některého orgánu

agenitalismus vrozené nevyvinutí pohlavních orgánů

- agens** 1 původce, činitel, účinná látka, příčina nemoci 2 chem. činidlo
- agent** 1 obchodní jednatel, zástupce, zplnomocněnec 2 špion, vyzvědač
- agentura** jednatelství, zprostředkovatelna, zastupitelství
- ageuzie, ageusie** ztráta chuti
- aggiornamento** [adžornamento] zdnešnění, program otevření katolické církve současné době
- agile** [ádžile] živě, hybně, lehce
- agilní** hybný, hbitý, čilý, aktivní, horlivý
- agitace** pohyb, neklid, vzrušení
- agitato** [adžitáto] pohnutě, vzrušeně
- agitece** 1 šíření, přesvědčování, získávání stoupenců 2 tělesný, pohybový neklid
- agitografie** stav, kdy nemocný píše velmi rychle a vypouští slova z vět nebo slabiky ze slov
- agitolalie** agitofázie, abnormálně rychlá řeč, ve které jsou slova nesprávně vyslovena a řeč se stává nesrozumitelnou
- aglaukopsie** neschopnost rozeznat zelenou barvu, zelená slepota
- aglobulie** nedostatek červených krvinek, anémie
- aglomerace** nakupení, navršení, shluknutí, seskupení
- aglomerát** 1 nakupení, navršení, shluknutí 2 spečenec
- aglomerovaný** 1 nahromaděný 2 spečený
- agloporit** umělé lehké pórovité plnivo do betonu
- aglosie** chybění, nevyvinutí jazyka
- aglosostomie** vývojová úchylnka charakterizovaná chyběním jazyka a otevřenými ústy
- aglukosurie** nepřítomnost hroznového cukru (glukózy) v moči
- aglutice** neschopnost polykat, obtížné polykání
- aglutinace** 1 shlukování krvinek, bakterií, reakce mezi antigenem a protilátkou, kdy dochází k vzájemné vazbě a shlukování 2 tvoření slov a jejich tvarů připojováním jasně odlišitelných přípon
- aglutinin** protilátka omezující pohyblivost a shlukující bakterie nebo buňky, které jsou pro ni antigenem - cizí látkou
- aglutinofilní** mající sklon k aglutinaci
- aglutinogen** polysacharid, skupinově specifické látky A, B přítomné v červených krvinkách, podle kterých se dělí krev na čtyři hlavní skupiny
- aglutinoidní** vázající na sebe aglutinogen bez schopnosti navodit aglutinaci
- aglutinovaný** připojený, nahromaděný, přilepený
- agnace** 1 příslušenství k téže rodině 2 pokrevní příbuzenství v mužské linii
- agnát** pokrevný příbuzný v mužské linii
- agnatie** vrozené nevyvinutí čelisti
- agnoskace** zjišťování totožnosti, identifikace
- agnosticizmus, agnosticismo** názor nepoznatelnosti světa kromě smyslové zkušenosti
- agnóza** neschopnost, nemožnost určit jednoznačnou diagnózu

agnózie, agnosie ztráta schopnosti vnímat, chápat, rozeznávat předměty, osoby

Agnus Dei Beránek boží, symbol vykupitelské smrti Kristovy

agofonie mekavý hlas

agogika změny tempa při interpretaci hudebního díla

agóna izočára s nulovou magnetickou deklinací

agonadismus nevyvinutí, špatná funkce pohlavních žláz

agonální týkající se agónie, v průběhu agónie

agonie, agónie ❶ stav ochromení, nečinnosti ❷ údobí před smrtí, smrtelný zápas

agonista stejně působící činitel (například sval)

agora ❶ starořecké městské shromaždiště ❷ náměstí, volný prostor

agorafobie ❶ chorobný strach z pohybu na otevřených prostranstvích ❷ strach z davu

agrace prominutí nebo zmírnění trestu

agradace zvyšování zemského povrchu nanášením transportovaného materiálu

agrafie chorobná neschopnost psát, písemně se vyjadřovat

agramatismus ztráta schopnosti vyjadřovat se mluvnicky správně, ztráta smyslu pro gramatiku

agranulocyt bílá krvinka neobsahující v cytoplazmě specifická zrna (lymfocyt, monocyt)

agranulocytární ve vztahu k agranulocytóze, týkající se agranulocytů

agranulocytóza nedostatek granulocytů v krvi

agrární zemědělský, rolnický

agravace vědomé zveličování subjektivních pocitů choroby

agregace sdružení, spojování, seskupování, shlukování, napojení

agregát spojení, propojení, seskupení (krystalů, strojů, ukazatelů)

agrément [agrement], agreement [egríment] ❶ dohoda, smlouva

❷ schválení, souhlas ❸ schválení navrhovaného diplomatického zástupce přijímacím státem

agrese útok, napadení, ozbrojený vpád

agresivita napadání, útočnost

agresivní, agresivní útočný, dobyvačný, výbojný

agresor útočník

agri-, agro- první část složených slov mající význam zemědělství, zemědělský, pole, půda

agroekologie nauka o vzájemných vztazích mezi zemědělskými rostlinami a jejich vnějším prostředím

agrologie nauka o polním hospodářství

agronomie nauka zabývající se zemědělskou výrobou

agrotechnika souhrn pěstitelských opatření, která mají zajistit vysokou sklizeň i výživovou hodnotu hospodářských plodin

agrypnie nespavost, insomnie

agyrie úplné nebo částečné nevyvinutí mozkových závitů

ahasver ❶ nespokojený, věčně se toulající člověk nenacházející nikde uspokojení a uplatnění ❷ věčný tulák nespokojenec

- ahereditární** nedědíci se
- ahinsá** neubližování živým, princip východních náboženství
- ahistorismus, ahistorismus** podcenění vývojového (historického) hlediska, dějin vůbec
- achalazie** ❶ neschopnost hladkého svalstva přerušit napětí, uvolnit se ❷ takový stav vyvolává trvalé stažení dutého orgánu (například jícnu)
- ach(e)ilie** vrozené nevyvinutí jednoho nebo obou rtů
- ach(e)irie** vrozené nevyvinutí horní končetiny
- ach(e)iropodie** nevyvinutí rukou a nohou
- achiloburzitida** zánět tíhového vaku, burzy mezi šlachou a kostí patní
- achillodynie** bolestivá Achillova šlacha, bolest způsobená nejčastěji zánětem burzy mezi kostí patní a Achillovou šlachou
- achillorafie** chirurgické sešití Achillovy šlchy
- achillotenomie** operační protěti Achillovy šlchy
- achilovka** šlacha upínající se na kost patní, Achillova šlacha
- achlorhydrie** nedostatek kyseliny chlorovodíkové v žaludku
- achloropsie** neschopnost rozeznat zelenou barvu
- acholický** bez žluči, nedostatečné zbarvení žluči
- acholie** nedostatek tvorby žluči
- acholiurie** nepřítomnost žlučového barviva v moči
- acholurický** bez prokazatelné příměsi žlučových barviv v moči
- achondroplastický** netvořící chrupavku
- achondroplazie** porucha (zpravidla dědičná) růstu kostí z chrupavky
- a. Chr. (n.)** ante Christum (natum)
- achromacyt** buňka bez vlastního barviva, bezbarvá buňka
- achromát** optická soustava odstraňující barevnou vadu
- achromatický** ❶ bezbarvý, nebarvitelný ❷ odstraňující chromatickou vadu
- achromatismus** ❶ bezbarvost ❷ schopnost některých optických skel odstranit barevnou vadu
- achromatodermie** nedostatečné zbarvení kůže, bezbarvá kůže
- achromatofilie** neschopnost barvit se, neschopnost vázat barvivo
- achromatopsie** úplná barvoslepost
- achromatotrichie** achromatrichóza, nedostatečné přirozené zbarvení vlasů
- achromatóza** achromazie, achromie, nedostatek pigmentu (zděděný nebo získaný) v kůži, vlasech
- achromaturie** bezbarvá, nedostatečně zbarvená moč
- achromazie** ❶ nedostatek přirozeného barviva ❷ vada způsobující částečnou nebo úplnou barvoslepost
- achromie** ❶ bezbarvost, albinismus ❷ v kůži, duhovce a v dalších tkáních chybí pigment
- achromoderma** bělavost kůže, bílé skvrny na kůži, leukoderma
- achromotrichóza** plísňové onemocnění vlasů vedoucí ke ztrátě pigmentu

acht klatba, zbavení právní ochrany a vyloučení z příslušného společenství

achylie nedostatek šťávy (například žaludeční)

achymóza chybění nebo závažný nedostatek chymu

aide-memoire [éd memoár] ❶ stručný záznam jednání v diplomatickém styku ❷ zápisník

aids, AIDS ❶ Acquired Immune Deficiency Syndrome, syndrom získaného selhání imunity ❷ smrtelné onemocnění vyvolané retrovirem HIV

aichmofobie strach z ostrých špičatých předmětů

aikido druh japonského bojového umění

air [ér] ❶ nápěv, píseň, melodie ❷ kratší instrumentální barokní skladba netanečního typu

airbag [érbeg] automatický nafukovací bezpečnostní vak v přední části automobilu chránící cestující při nárazu

air condition, air-Condition [érkondyšn] klimatizační zařízení, klimatizace

air koncert [érkoncert] koncert pod širým nebem na otevřeném prostranství, v přírodě

air mall [érmej] letecká poštovní zásilka, letecky, par avion

ajatin dezinfekční prostředek, tinktura

ajatolláh titul nejvyšších šíitských duchovních

ajnclík malá místnost pro jednu osobu

ajntopf, eintopf ❶ jídlo připravované

váně v jednom hrnci ❷ za nacizmu veřejná propagandistická akce

á jour [ažúr], být á jour neopozdřovat se, být hotov, být v pořádku

ajzboňák, ajzpoňák železničář

akademický ❶ vztahující se k vysokému školství, k akademii věd ❷ střízlivý, odtažitý, chladný, teoretický

akademie ❶ starořecká filozofická škola ❷ název vysoké školy ❸ vrcholná vědecká instituce ❹ typ vzdělávací instituce ❺ slavnost s programem uměleckého rázu

akademizmus, akademismus ❶ strohý, chladný, střízlivý ráz, způsob a forma projevu ❷ konzervativní umělecká metoda dodržující jisté normy

akalceróza nedostatek vápníku

akalkulie neschopnost počítat

akampsie neohebnost, topornost, ztráta schopnosti pohybu, ztuhlé klouby

akant ❶ paznehtník ❷ plastický výzdobný prvek odvozený od listů paznehtníku, akantu

akantolýza uvolnění vrstev dlaždicového epitelu pokožky ve stratum spinosum

akantom kožní nádor, spinocelulární karcinom

akantopelvis rachiticky zdeformovaná pánev s ostrými okraji

akantóza ztlustění, zhrubění pokožky, nadměrná tvorba dlaždicového epitelu (pachydermie)

akapnie nedostatek CO₂ v krvi

akarbie nedostatek karbonátu v krvi

- akardiak** jedinec bez vyvinutého srdce
- akardie** zrudnost bez srdce, vrozené nevyvinutí srdce
- akarinóza, akarinosa** ❶ kožní nemoc působená roztoči (například svrab) ❷ kadeřavost révy vinné
- akarióza** onemocnění zákožkou, choroba vyvolávaná roztoči (například svrab)
- akarofobie** chorobný strach před svrabem
- akatafáze** chorobná neschopnost řadit slova ve věty, tvoření vět, neschopnost vyjádřit se souvislou větou
- akatalepsie** chorobná nechápavost
- akatamatéza** nechápavost, neschopnost porozumění
- akatastáza** viklavost, nepevnost, pohyblivost (oční čočky)
- akatelektický** neúplný
- akatexie** inkontinence, neschopnost udržet tělesné sekrety
- akatize** ❶ bezdůvodné pobíhání, ztráta schopnosti usednout, trvale sedět ❷ chorobný strach, úzkost před dlouhým seděním, chorobná neposednost, přešlapová
- akatizie** chorobná neposednost
- akce** čin, zásah, jednání
- akcelerace** zrychlení, urychlení
- akcelerátor** ❶ zrychlovač, urychlovač ❷ plynový pedál automobilu
- akcelerující** zrychlující, urychlující
- akcent** přízvuk, zvučný hlas, důraz
- akcentace** zesílení
- akcentovat** zdůrazňovat, zvýrazňovat důležitost něčeho
- akcentuace** zdůraznění, zesílení (například srdečních ozev)
- akcept** přijetí, uznání, akceptace
- akceptabilní** přijatelný, vyhovující
- akceptace** přijetí, uznání, akcept
- akceptant** osoba, která přijímá cizí směnku, směnečník
- akceptor** ❶ přijímač, příjemce ❷ atom, molekula nebo ion přijímající elektron, elektronový pár nebo proton od jiné obdobné částice (donoru)
- akceptovat** přijímat, souhlasit
- akcese** ❶ přistoupení (ke členství), připojení (území) ❷ přístup
- akcesorie** nerost vyskytující se jen v nepatrném množství ve vyvřelé hornině, neovlivňující její klasifikaci
- akcesorní** přídatný, vedlejší, nepodstatný, akcesorický
- akcidence** příležitostná tiskovina
- akcidens** nepodstatné, nepatřící k podstatě, nahodilé, měnlivé, dočasné
- akcidentála** znaménko pro zvýšení nebo snížení tónu, znaménko rušící předznamenání
- akcidentální** náhodný, vedlejší, nepodstatný
- akcie** cenný papír představující určitý majetkový podíl a opravňující majitele k určitým právům
- akcionář** majitel akcie, podílník akciové společnosti
- akcíz** ❶ daň z dovozu některého zboží do města ❷ spotřební daň ❸ stanoviště daňové kontroly
- akční** ❶ provádějící akci ❷ výkonný, činný ❸ založený na akci, dějovosti (scéna, film)

akeratóza nedostatek rohové tkáně
akinestézie akinestie, ztráta vnímání pohybu, neschopnost vnímat pohyb

akineta nedělicí se buňka

akineze neschopnost pohybu, nehybnost, ochrnutí

akinospermie nehybnost, nepohyblivost spermií

akiurgie 1 chirurgické výkony, při nichž se používá ostrých, jehlovitých nástrojů 2 cvičná operace na mrtvole

aklamace 1 veřejné hlasování 2 veřejný projev souhlasu, hlasité pozdravování

akleistokardie neuzavření srdečního ústí

aklimace změna určitého faktoru prostředí podmiňující zlepšené přežívání organismu

aklimatizace přivykání jinému podnebí, jiné oblasti, krajině

aklina izočára s nulovou magnetickou inklinací, shodná s geomagnetickým rovníkem

akluze neúplné, nedostatečné uzavření

akmé vyvrcholení nějakého děje, procesu

akméismus, akméismus ruský literární směr druhého desetiletí 20. století

akné trudovina, kožní choroba vyvolaná různými nepříznivými podmínkami (vliv mechanický, fyzikální, chemický apod.)

akneiformní vypadající jako trudovina, podobný trudovině

aknémie vrozené nevyvinutí dolních končetin

akoazma sluchové halucinace, přeludy (klepání, škrábání)

akognoze akognozie, lékoznalství, nauka o poznávání léků a jejich účinků

akologie nauka o léčebných prostředcích

akomie plešatost, nedostatečný růst vlasů

akomodace 1 přizpůsobení, připodobnění 2 akomodace oka, schopnost zesílit klidovou lomivost oka tak, aby bylo možno rozeznávat předměty v různé vzdálenosti od oka

akomodometrie měření akomodace oka

akontace zálohová úhrada, částečné placení předem

á konto, a Conto [á kontó] na účet

akord 1 souzvuk nejméně tří tónů 2 úkolová práce

akordeon tahací harmonika s klávesnicí

akorie 1 nenasytlost 2 vrozené nevyvinutí zornice

akormus zrůda bez trupu

akr 1 stará plošná jednotka 2 acre [ejkr]- britsko-americká plošná jednotka rovná 4 046, 873 m²

akrální okrajový, vztahující se na končetiny

akranie vrozené chybění, nevyvinutí lebky

akranius zrůdný jedinec bez vyvinutí lebečních kostí

akraturéza neschopnost udržet moč

akrece růst anorganických těles přirůstáním nových částic na vnější straně

- akreditace** ■ pověření, zplnomocnění ■ potvrzení, schválení
- akreditiv** ■ platební dokument, finanční částka složená v bance rezervovaná pro úhradu určitého zboží ■ pověřovací listina
- akribie** přesnost, pečlivost, pozornost, svědomitost
- akribofobie** chorobný strach z nepřesnosti
- akro-** ■ první část složených slov mající význam vrcholný, vrchní, nejvyšší ■ okrajový
- akroanestézie** ztráta citlivosti na prstech
- akroangiitombóza** tromby vznikající v periferních cévách
- akroasfyxie** bolestivé křeče v končetinách (prstech) při poruše krevního oběhu
- akrobacie** obratnostní cvičení vysoce náročné na koordinaci
- akroblast** zbytek Golgiho komplexu
- akrobrachycefalus** člověk s vysokou a krátkou lebkou
- akrocefalosyndaktylie** vývojová anomálie lebky a skeletu končetin
- akrocefal(us)** ■ jedinec se šišístou hlavou (lebkou) tvaru komolého kužele ■ deformovaná lebka při předčasném srůstu lebečních švů, věžovitá hlava - turriccephalus
- akrocentrický** umístěný poblíž jednoho konce
- akrocyanóza** modravé zbarvení akrálních částí těla podmíněné nahromaděním krevního barviva, redukovaného hemoglobinu
- akrodermatitida** zánět kůže na okrajových částech těla
- akrodynie** bolestivost končetin, koncových částí těla
- akrodystonie** porucha napětí v akrálních částech těla
- akroerytróza** chronické bolestivé zčervenání a zduření na rukou a nohou
- akrofobie** chorobný strach z výšek, z hloubky
- akrohyperhidróza** nadměrné pocení v okrajových částech těla (na rukou a nohou)
- akrohypotermie** chlad na okrajových částech těla (na rukou a nohou)
- akrohysterosalpingektomie** oboustranná salpingektomie s klinovitou resekcí dna dělohy
- akrokeratóza** zrohovatělá ložiska na dlaních a chodidlech
- akrokontraktura** zkrácení svalů a šlach na končetinách
- akrolýza** ubývání kostní tkáně na okrajových částech těla (na rukou, nohou)
- akromegalie** nápadné zvětšení okrajových částí těla, například končetin, částí obličeje a některých vnitřních orgánů při nadměrné tvorbě růstového hormonu v dospělosti
- akromegaloidní** podobný, připomínající akromegalii, zvětšení okrajových částí těla
- akromelalgie** bolestivost koncových částí rukou a nohou
- akromiální** nadpažkový
- akromikrie** nápadné zkrácení končetin
- akromiohumerální** týkající se nadpažku a kosti pažní

akromioklavikulární týkající se nadpažku a klíční kosti

akromion nadpažek, zevní volný konec hřebene lopatky nad hlavicí kosti pažní

akromionektomie chirurgické odnětí nadpažku

akromioskapulární týkající se nadpažku a lopatky

akromyotonie tonické křeče svalstva končetin, přetrvávání stahu, neschopnost uvolnění stahu

akroneuróza souborné označení pro angioneurotické poruchy v akrálních oblastech končetin

akronym, akronymum zkratkové slovo, složené z počátečních hlásek nebo slabik více slov

akroostealgie bolest kostí končetin

akroosteolýza rozpouštění kostí v okrajových částech těla

akropachye chorobné změny periferních kostí a kloubů - „paličkovité prsty“

akroparestézie pocity brnění, mravenčení na okrajových částech těla

akropatie nespecifikované bolesti v okrajových částech těla

akropigmentace zbarvení okrajových částí těla (například prstů)

akropole, akropolis opevněný posvátný okrsek umístěný na nejvyšším místě města

akropostitida zánět předkožky

akrosklerodermie sklerotizace vaziva v okrajových částech kůže a vnitřních orgánů

akroskleróza ztvrdnutí kůže na prstech

akrosom cytoplazmatický lem

v přední části hlavičky spermie, tělísko na vrcholu hlavičky spermie

akrosomální patřící k akrosomu

akrostich báseň, v níž počáteční nebo koncové hlásky, slabiky nebo slova veršů tvoří další informaci

akrostichon báseň, v níž počáteční nebo koncové hlásky, slabiky nebo slova veršů tvoří další informaci

akrosyndéza částečné (koncové) párování homologních chromosomů při redukčním dělení buněk

akroteriáza zrůda s vrozenými vývojovými poruchami v oblasti obličeje a končetin

akrotismus ztráta tepu, stav organismu, v němž není možno zaznamenat tep

akrotomie štěpení vrcholu listu

akrylát umělá živice

aksamit hedvábný samet

akt 1 čin, výkon 2 dějství 3 výt. um. - dílo zobrazující nahý lidský model

akta 1 úřední spisy 2 sborník vědeckých prací, ediční řada

aktér aktivní účastník

aktin kontraktilní protein, součást myofibrily, kontraktilního vlákénka v cytoplazmě svalových buněk

aktino- první část složených slov mající význam paprsek, záření

aktinodermatitida zánět kůže po ozařování ultrafialovými nebo rentgenovými paprsky

aktinografie vyšetřování pomocí rentgenových paprsků

aktinogram rtg snímek

aktinoid jeden ze čtrnácti radioaktivních chemických prvků následu-

- jících v periodickém systému prvků za aktiniem
- aktinokardiografie** označení pro metody rentgenového a radioizotopového vyšetření srdce
- aktinokymografie** pohybové rentgenové snímání
- aktinologie** obor medicíny zabývající se studiem radiačního záření a jeho následky
- aktinometr** měřič síly, intenzity záření
- aktinometrie** měření intenzity záření
- aktinomyceta** jednobuněčný organizmus rodu *Actinomyces*, příbuzný bakteriím
- aktinomycin** antibiotikum s protinádorovým účinkem
- aktinomykóza** nemoc podobná mykózám, způsobená anaerobním mikrobem ze skupiny *Actinomyce-taceae*
- aktinoskopie** vyšetřování pomocí rentgenových paprsků
- aktinoterapie** léčba zářivou energií, léčebné ozařování
- aktinotoxémie** otrava krve při destrukci tkání vyvolané zářením
- aktivace** vybuzení, povzbuzení k činnosti, uvedení do činnosti
- aktivátor** činitel vyvolávající jednání, činitel urychlující reakci
- aktivita** 1) činnost, účinnost, působivost, jednání 2) schopnost reagovat na vnější podněty
- aktivní** činný, činorodý, výkonný
- aktivovat** 1) uvádět v činnost 2) povzbuzovat
- aktivum** 1) majetek, jmění firmy 2) slovesný činný rod
- aktologie** věda o motorice člověka, antropomotorika, antropokinetika
- aktovka** 1) taška, zejm. na spisy 2) divadelní hra o jednom dějství
- aktualita** novinka, čerstvá zpráva
- aktualizace, aktualisace** 1) přiblížení současnému stavu, společenskému dění a novému chápání 2) doplnění o nejnovější údaje 3) zpřítomnění
- aktuální** 1) týkající se současnosti, živý 2) naléhavý
- akuestézie** citlivost, ostrost sluchu
- akuíta** ostrost, prudkost, prudký průběh nemoci
- akuleata** souborné označení pro hmyz s jedovatým žihadlem (vosa, včela)
- akulit** tvrdá dřevovláknitá deska s otvory o průměru 3-5 mm ve čtvercové síti
- akulturace** vzájemné přejímání a splývání rozdílných kultur
- akumetr** přístroj ke zkoušce, měření sluchu (audiometr)
- akumulace** hromadění, kupení
- akumulátor** zařízení, které umožňuje hromadění energie a její následné využití
- akumulovaný** nahromaděný, nakupený
- akupedie** výchova jedinců s poruchami sluchu
- akuprese** metoda podobná akupunktuře, krouživými pohyby konečky prstů se mají odstranit nebo zmírnit bolesti na určitých částech těla
- akupresura** léčebná metoda využívající tlak na určité body povrchu lidského těla

akupunktura léčebné vpichování jehel do určitých částí těla, používané hlavně k odstranění bolesti

akurátní přesný, pečlivý, dodržující a vyžadující přesnost

akustický 1 zvukový 2 sluchový

akustika 1 obor zabývající se studiem zvuku, příp. i dalšího mechanického vlnění 2 zvukové vlastnosti prostoru

akustikofobie chorobný strach ze zvuku

akustofobie chorobný strach z hluku

akut ostrý přízvuk

akutní ostrý, prudký, silný, náhle vzniklý, prudce probíhající

akutrauma poškození sluchového ústrojí hlukem

akuzace, akusace obvinění, obžaloba, žaloba

akuzativ, akusativ při skloňování čtvrtý pád

akva-, aqua- první část složených slov mající význam voda, vodní

akvabela plavkyně provozující synchronizované plavání

akvacentrum, aquacentrum akvapark

akvadukt, aquadukt 1 stavební objekt pro přívod vody do měst 2 nadzemní vodovod

akvakultura pěstování rostlin v živných roztocích bez půdy, hydroponie

akvalung, aqualung potápěčský dýchací přístroj na stlačený vzduch

akvararín 1 modrozelený až modrý drahokam 2 modrozelená

barva

akvapark, aquapark zábavní park se systémem skluzavek koupališť a jiných vodních atrakcí, akvacentrum

akvaplán dřevěná deska pro nácvik vodního lyžování

akvaplanink, aquaplaning, aquaplaining [ekveplejnyng] ztráta říditelnosti vozidla na mokré silnici, „plavání“, vozidla, smyk

akvapunktura vstříknutí vody do podkoží

akvarel malba vodovými barvami

akvaristika chov (pěstování) vodních živočichů a rostlin v akváriích, jejich studium

akvárium umělá vodní, obvykle skleněná nádrž k pěstování vodních živočichů a rostlin

akvaterárium terárium pro chov obojživelníků a některých plazů

akvatilní žijící ve vodě

akvatinta grafická technika tisku z hloubky, zrnkový lept

akvírovaný získaný, nabytý během života

akvizice, akvisice získání, nábor, přírůstek

akvizitor, akvisitor obchodní jednatel

akyn lidový pěvec a básník středoasijských národů

á la jako, podle, po způsobu

alabastr průsvitná forma sádrovice, úběl

á la carte [ala kart] podle jídelního lístku

alachestézie špatná lokalizace citlivosti

alain kyselina olejová, olein

alálie vývojová vada řeči

alantiáza otrava klobásovým jedem, botulismus

alantochorion chorioalantois, složený plodový obal obratlovců

alantoický ve vztahu k alantois

alantoin degradační produkt kyseliny močové

alantois 1 zárodečný obal tvořený vychlípěním entodermu 2 slepě končící entodermová výchlípka střeva

alarm poplach

alba 1 dlouhá bílá košile, součást liturgického úboru 2 druh středověké milostné básně, svítáníčko

albedo odrazivost difuzně odrážející matné plochy

albikace 1 neschopnost zelených rostlin vytvářet chlorofyl, bělost listová 2 zblednutí tělní pokrývky živočichů v polárních oblastech

albín jedinec s nedostatkem nebo nepřítomností pigmentu v kůži, vlasech a duhovce

albinismus, albinismus nedostatek barviva (melaninu) v kůži, vlasech, očích a v dalších tkáních v různém rozsahu (částečný, úplný)

albinoidní albinismu podobný

albinurie vyměšování velmi světlé moči

albugineotomie operační protěť, otevření obalové tkáně orgánu (varlete, vaječníku)

album 1 kniha se sbírkou známek, fotografií atd. 2 výbor obrazů, básní, hudebních skladeb vydaný ve formě knihy nebo sešitu

albumen vaječný bílek

albumin skupina důležitých bílkovin

v krvi nebo v živočišných tkáních

albuminémie koncentrace albuminu v krvi

albuminchole přítomnost albuminu ve žluči

albuminoidní bílkovinně podobný

albuminometrie stanovení množství albuminu v roztoku (tělní tekutině)

albuminózní obsahující bílkovinu
albuminurický týkající se albuminurie

albuminurie přítomnost albuminu v moči

albumosurie vylučování albumózy moči

albumóza štěpný produkt albuminu během trávení

al corso [al korzo] v běžném kurzu

aldehyd oxidační produkt primárních alkoholů

aldosteron hormon, hlavní mineralkortikoid tvořený v kůře nadledvin

aldosteronismus nadměrné tvoření aldosteronu

alea iacta est [alea jakta est] 1 kostky jsou vrženy 2 je rozhodnuto

aleatorika kompoziční hudební technika využívající prvky náhodnosti a nejistoty

alef 1 první písmeno hebrejské abecedy 2 označení kardinálních čísel v teorii množin

alegace citování z listin, ze zákona

alegát doslovný citát z listiny, ze zákona

alegorie 1 obrazné, symbolické vyjádření 2 jinotaj

alela dědičný základ znaku, jedna z dvou nebo více alternativních forem genu

alelomie dědičné faktory

alelomorfní párový, homologní (například chromosom)

alelopatie nepříznivý vliv jedné rostliny na druhou způsobený produkty látkové výměny

aleluja chvalozpěv „chvalte Jahveho“ v žalmech a bohoslužbě

alergen antigen způsobující alergickou reakci, tvořenou imunoglobulinem E

alergický přecitlivělý

alergie přecitlivělost, porušený stav imunitní reaktivity

alergik člověk trpící alergií

alergologie nauka o alergiích

alergometrie zkouška síly alergické reakce na dávkované alergeny, metoda k ohodnocení rozsahu přecitlivělosti

alergóza nespecifikované označení pro alergické choroby vyvolané alergeny

alerní přirozeně aktivní, čilý

alestézie porucha čítí, při které je dráždění vnímáno na jiném místě

aleukémie chorobný nedostatek bílých krvinek v krvi u jedné z forem leukémie

aleukie onemocnění charakterizované nepřítomností bílých krvinek

aleukocytóza (leukopenie), snížení počtu bílých krvinek v krvi

alevace ulevování, zmírňování

alexandrin, alexandrín dvanácti- nebo třináctislabičný verš s přerývkou po třetí stopě

alexie **1** chorobná neschopnost

čtení **2** postižený vidí, ale nerozpoznává napsaná slova pro ztrátu schopnosti číst

alexin přirozená nespecifická obranná látka v krevním séru

alfa v řecké abecedě znak pro hlásku a

alfabeta řecká abeceda

alfabetizace, alfabetisace odstranění negramotnosti

alfanumerický abecedně-číslicový, například kód

alfodermie albinismus, nedostatek kožního barviva v těle

algebra odvětví matematiky, které vzniklo z nauky o řešení rovnic, v současnosti zobecněné o další odvětví

algebraický související s algebrou, obvykle ve smyslu nahrazování čísel písmeny

algeoskopie zkouška bolestivosti orgánu tlakem

algestézie schopnost vnímání bolesti

algezie, algesie vnímání bolesti

algezimetr přístroj k měření citlivosti, ostrosti bolesti

algezimetrie měření citlivosti bolesti

algo- **1** první část složených slov mající význam bolest, bolestivý **2** vodní řasa

algofobie chorobný strach před bolestí

algogeneze vznik, původ bolesti

algolagnie scestná forma pohlavního ukájení (sadosochismus)

algomenorea bolestivá menstruace, měsíční krvácení

algotrie měření stupně citlivosti

- k bolesti
- algonki** starohory, proterozoikum
- algopareunie** bolestivé pocity při pohlavním styku
- algor** ❶ chlad ❷ a. mortis - chladnutí mrtvého těla
- algoritmus** posloupnost konečného počtu elementárních kroků vedoucí k vyřešení úlohy
- algospasmus, algospasmus** křečové bolesti
- algóza** onemocnění vyvolané řasami
- algie** bolestivé močení
- alhidáda** část měřického přístroje s odečítacím a zaměřovacím zařízením, otočná kolem svislé osy
- alchymie** středověká nevědecká forma chemie spojená i s experimenty a řemeslnou výrobou
- aliance** ❶ spolek, spolenectví, spojenecká smlouva ❷ příležitostné a dočasné sdružování různých druhů živočichů
- alias** neboli, přezdívku
- alibi** ❶ důkaz obviněného, že v době spáchání trestného činu byl na jiném místě, než byl čin spáchán ❷ důkaz neviny, výmluva
- alibizmus, alibismus** snaha vyhnout se odpovědnosti, politika dvojí tváře
- alienace** ❶ zcizení, odvrácení, oddálení ❷ duševní choroba
- alienie** nevyvinutí sleziny
- alifatický** ❶ mající otevřený řetězec ❷ patřící k tukům
- aliformní** křídlovitý, podobný křídlu
- aligace** připevňování, poutání
- aligátor** druh amerického krokodýla
- alivotní** odpovídající části, podílový, úměrný podíl
- alimentace** výživa, přijímání potravy, strava
- alimentární** potravinový, vztahující se k výživě, potravě, potravou způsobený
- alimentoterapie** léčení příslušnou výživou, dietou
- alimenty** výživné
- aliminace** odmítnutí návrhu nebo stížnosti bez jejich projednání
- alinea** nový odstavec
- alitace** pokrývání železa vrstvou hliníku, difuzní hliníkování, alitování
- aliterace** opakování shodných hlásek na začátku po sobě následujících slov nebo veršů
- aliud** jiné než dohodnuté plnění závazku vedoucí k zániku závazku
- alkalický** zásaditý
- alkálie** silná zásada
- alkaliémie** zvýšená zásaditost, projev poruchy acidobazické rovnováhy, kdy se pH krve zvýší nad 7, 45
- alkalimetrie** měření zásaditosti
- alkalipenie** nedostatek zásaditých látek, zmenšená rezerva alkalických látek v krvi
- alkaliterapie** léčba zásaditými látkami (roztoky)
- alkaliurie** vylučování alkalické, zásadité moči (například typický nálezy pro ledvinovou tubulární acidózu)
- alkaloid** rostlinné dusíkaté organické sloučeniny zásadité povahy, využívané v medicíně

alkaloterapie léčení alkalickými látkami

alkalóza ❶ zvýšený výskyt zásaditých nebo nedostatek kyselých látek v krvi ❷ snížení aktivity vodíkových iontů

alkan nasycený uhlovodík, parafin

alkaptonurie vzácné dědičné onemocnění s přítomností alkaptonu (kyseliny homogentisové) v moči

alken nenasyčený uhlovodík s jednou dvojnou vazbou mezi atomy uhlíku v otevřeném řetězci, olefin

alkin nenasyčený uhlovodík s jednou trojnou vazbou mezi atomy uhlíku v otevřeném řetězci

alkohol ❶ některý z hydroxyderivátů alifatických a dalších nearomatických uhlovodíků ❷ obecný název pro etanol ❸ opojný nápoj, lihovina

alkoholémie přítomnost alkoholu v krvi

alkoholik osoba chorobně oddaná nadměrnému pití alkoholických nápojů

alkoholizmus, alkoholismus ❶ nadměrné užívání alkoholu ❷ chronická otrava alkoholem

alkoholomanie chorobná vášeň po alkoholickém opojení

alkoholometr měřič obsahu alkoholu v tekutině, lihoměr

alkoholýza rozložení, rozklad alkoholu

alkovna výklenek, přístěnek místnosti

alkyl jednovalný uhlíkový zbytek odvozený od molekuly nasyceného uhlovodíku odtržením atomu vodíku

alla prima přímý způsob malby na podklad bez podmaleb

allargando volnějším pohybem, rozvláčně

allegretto ❶ o něco málo pomaleji než allegro ❷ skladba v tomto tempu

allegro ❶ rychle, živě ❷ skladba v tomto tempu

allogenní týkající se jiného druhu, allogenní kostní dřev, kostní dřev dárce určená k transplantaci příjemci, která je antigenně podobná, nikoliv však identická

allonym autorem vypůjčené jméno jiného skutečného člověka (obvykle z politických a cenzurních důvodů)

all right [ól rajt] v pořádku, správně

alma mater ❶ matka živitelka ❷ obrazné označení vysoké školy, zejm. univerzity

almanach sborník, ročenka

almukantarát myšlená kružnice rovnoběžná s obzorníkem

almužna nepatrný dar, obvykle peněžní

alnico [alnyko] nekujná slitina zejm. železa, hliníku, niklu a kobaltu

alo-, allo- první část složených slov mající význam jiný, odlišný

aloartroplastika plastická náhrada kloubu jiným, cizím materiálem

alobal obchodní název hliníkové fólie

alobióza změny životních pochodů podmíněné vnitřními a vnějšími podmínkami

alodromie nepravidelná srdeční činnost

aloe tropická rostlina, jejíž listy obsahují léčivou pryskyřici

aloflogistie změna (zesílení nebo zmírnění) dispozice organismu k zánětu podmíněná současně jiným probíhajícím zánětem

alogamie ❶ opylení květu pylem z jiného květu téže nebo jiné rostliny téhož druhu, cizosprašnost ❷ oplození jiným jedincem

alogie neschopnost řeči (afázie)

alogismus, alogismus nelogický soud, výrok odporující logice

alogotrofie růst, zbytnění jedné části těla nebo tkáně na účet jiné části

alograf rukou psaná závěť

alochairie porucha vnímání taktilního podnětu, chybná lokalizace podráždění (například vpich do pravé ruky udává pacient do levé ruky)

alochezie nepřirozené vyprazdňování, vyprazdňování krve, hnisu, moči místo normálních fekálií

alochie nedostatečné vylučování očístek po porodu

alochorie rozšiřování rozmnožovacích částic rostlin větrem, vodou, živočichy nebo člověkem

alochromazie ❶ měnění, střídání barvy ❷ různé barvení histologického preparátu

alochton, alochthon pocházející z jiného místa (živá i neživá věc)

aloi [aloi] obsah drahého kovu v minci, ryzost mince

aloimunizace vznik protilátek po transfúzi krve vlivem jiných antigenů (transfúze krve kompatibilní v ABO a Rh systému)

alokace rozmístění, rozložení, umístění

alokineze porucha pohybového centra, nekoordinované pohyby

alokortex mozková kůra u člověka ve vývojově starší části mozku s jednodušší stavbou

alokuce veřejná slavnostní promluva, oslovení

alolalie žvatlání, porucha řeči při vadné funkci řečových center v mozku

alometrie ❶ proporční posun způsobený různým růstem jednotlivých orgánů ❷ ohodnocení změn podle jejich počtu nebo velikosti

alomorfie odlišné vlastnosti látek při různém prostorovém uspořádání a stejné chemické struktuře

alonym krycí jméno autora díla, vypůjčené od jiného autora

alonž, allonge [alonž] ❶ připojená část listiny ❷ prodloužená část listu tiskoviny ❸ mužská barokní paruka s dlouhými lokny ❹ nástavec na konci destilační aparatury usnadňující odtok destilátu ❺ část mikrofilmového pásu bez mikrozáznamu

aloparalgie přechod bolesti z jednoho párového orgánu na druhý, z jedné poloviny těla na druhou

alopatie způsob léčby pomocí léků vyvolávajících opačný účinek, než vyvolává nemoc

alopatrie výskyt dvou nebo více druhů živočichů zcela odděleně

alopécie pleš, holohlavost, vypadávání vlasů

aloplastika náhrada ztracené tkáně jiným, cizorodým materiálem (umělé hmoty) při plastické operaci

aloplazie vývojová odchylka, úchylna

alopolyploidie polyploidie při rozdílných jednoduchých sadách chromosomů

alopsychóza porucha vnímání vnějšího světa

alorytmie porucha srdečního rytmu nástupem extrasystol

alosome heterosom, pohlavní chromosom

alotopie nenormální uložení orgánů (dystopie)

alotransplantace transplantace orgánu, tkáň jedné osoby druhé osobě

alotriofagie chorobný zvyk, vášeň pojídat nevhodné, nepoživatelné věci

alotriogeuzie porucha chuti, neobvyklá chuť na nepoživatelné látky

alotriosmie heterosmie, porucha čichového vnímání

alotrium nezbednost

alotropie vlastnost některých prvků vyskytovat se ve dvou i více strukturně odlišných modifikacích

alotropismus mnohotvárnost

alozom, alosome nepárový pohlavní chromosom

alpaka 1 bílá slitina mědi, niklu a zinku, pakfong 2 jihoamerická lama

al pari shoda nominální hodnoty cenného papíru s kurzem, au pair

alpinismus, alpinismus forma vysokohorské turistiky, horolezectví

alpínka skalnička

alpinum, alpinum umělá zahradní skalka osázená nízkými vysokohorskými rostlinami

al secco [al seko] nástěnná malba vytvářená na suché omítce

alt hluboký ženský nebo chlapecký hlas

altán menší zastřešená, zčásti otevřená stavba, besídka

alterace střídání, změna, porucha, poškození

alter ego 1 druhé já, vnitřní přirozený rozpor osobnosti 2 blízká osoba, věrný, oddaný pomocník

alternace střídání, obměna, například hlásek, dvou herců v jedné roli

alternát 1 člen delegace určený k případnému střídání jiného účastníka 2 zásada ve střídání pořadí podpisů smluvních stran na mezinárodní smlouvě

alternativa možnost volby mezi dvěma i více možnostmi

alternativní jiný, zástupný, náhradní

alternátor synchronní generátor na výrobu střídavého proudu

alternující střídavý, kolísající

altis zasvěcený prostor, místo poskytující azyl

altocumulus [altokumulus] vysoká kupa, skupina bílých nebo šedých kupovitých oblaků

altostratus vysoká sloha, souvislá šedivá nebo bílá vrstva oblaků

altruistický nezištný, lidumilný

altruismus, altruismus nezištnost, nesobeckost, péče o blaho lidí, vztah, láska k lidem

aluminiový hliníkový

aluminium hliník, kov zn. Al

aluminóza zaprášení (plic) hliníkovým prachem

aluvium nejmladší oddělení čtvrtohor, období vzniku mladočtvrtohor-ních naplavenin, holocén

alveolabiální týkající se zubního lůžka a rtu

alveolární sklípkový, lůžkový
alveolektomie chirurgické odstranění zubního lůžka

alveolingvální týkající se zubního lůžka a jazyka

alveolitida ❶ zánět zubního lůžka
 ❷ zánět plicního sklípku

alveolobronchiolitida zánět bronchiolů a plicních sklípků

alveolodentální týkající se zubního lůžka a zubu

alveoloektázie rozšíření plicních sklípků

alveolabiální týkající se zubního lůžka a rtů

alveolopalatální týkající se zubního lůžka a patra

alveolotomie chirurgické protěti zubního lůžka, váčku

alveolus, alveol ❶ dutinka, plicní sklípek ❷ zubní lůžko, váček malá nádobka

alweg sedlová jednokolejnicová rychlodráha pohybující se po nadzemní pevné konstrukci

alymfocytóza nepřítomnost nebo výrazné snížení počtu lymfocytů

a. m. ante meridiem

amabile líbezně, něžně

amakrinní bezvláknitý, bez výběžků

amalgám, amalgam slitina rtuti s kovem, popř. kovy

amant milenec

amara léky hořké chuti povzbuzující chuť k jídlu

amaseze neschopnost žvýkat

amastie amazie, nevyvinutí prsní žlázy

amatér ❶ neprofesionál ❷ znalec oboru nebo činnosti bez profesio-

nální přípravy ❸ ochotník ❹ sportovec, který neprovádí sportovní činnost jako své povolání

amatérizmus, amatérismus

❶ provozování něčeho ze záliby, nikoliv z povolání, amatérství ❷ profesionální nezpůsobilost k vykonávané činnosti, neschopnost

amatérský ochotnický

amatoxin skupina jedů muchomůrky zelené (amanitin a falotoxin), které mají cytotoxický efekt

amaurotický slepý

amauróza, amaurosa nezvratná ztráta zraku, slepota

amaxofobie strach z jízdy vozem

amazonka ❶ bojovná, statečná žena ❷ mužatka

ambaláž, emballage [ambaláž] ❶ obal, balení ❷ zaobalení

ambasáda velvyslanectví

ambasador velvyslanec

ambažúra ❶ *hud.* nátisk ❷ chuť k pití, nátisk ❸ dobrá nálada

ambice ctižádost, životní plány

ambiciózní, ambiciosní ❶ toužící, snažící se vyniknout ❷ mající vysoké cile, ctižádostivý

ambidextrie nevyvinuté nebo chybějící přednostní užívání jednoho z párových orgánů těla

ambient [embjent] převážně syntetizátorová hudba s využitím přírodních či technických zvuků, například motoru, letadla, vody

ambiguita [ambigvita] dvojsmyslnost, dvojznačnost, neurčitost

ambilaterální nalézající se na obou bocích

ambilogie dvojsmyslná řeč

ambipie dvojité vidění, diplopie

ambisexuální dvojpohlavní, náleží-
cí k oběma pohlavím

ambit otevřená sloupová klenutá
chodba na vnitřní straně budovy,
křížová chodba, ochoz

ambitus rozsah hlasu nebo hudeb-
ního nástroje, tónový rozsah melo-
die

ambivalence obojetnost, dvo-
jakost, současně se vyskytující
láska a nenávisť k téže osobě nebo
předmětu

ambivalentní ❶ rozporný, roz-
polcený, dvojaký ❷ současný
protichůdný vztah, například lásky
a nenávisť

amblyafie porušená hmatová funkce

**amblyakuze, amblyakuzie,
amblyakusie** oslabené slyšení

amblyopie tupozrakost, špatné
vidění, slabozrakost

ambo ❶ dvojnost ❷ výhra na dvě
čísla, dvojí kontra v karetní hře

amboceptor látka přítomná v séru,
ničící bakterie, stává se účinnou
spolupůsobením s dalšími faktory
(komplement, alexin)

ambona vyvýšené místo, řečnic-
ká tribuna ve starokřesťanských
chrámech

ambra výměšek vorvaně používaný
pro svou vůni k přípravě voňavek

ambrozie, ambrosie pokrm řeč-
kých bohů dávající nesmrtelnost
a věčné mládí

ambulance ❶ zdravotnické zaříze-
ní pro chodící nemocné ❷ místnost
pro vyšetřování a přijímání nemoc-
ných do nemocnice ❸ sanitka

ambulant nemocný schopný dochá-
zet na vyšetření, léčení, ošetření do
zdravotnického zařízení

ambulantní ❶ chodící, docháze-
jící, pohyblivý ❷ poskytovaný při
docházce

ambulatorní týkající se zdravotnic-
kého zařízení, ambulatoria

améba měňavka, jednobuněčný
organismus, prvok

amebicidní ničící améby

améboidní amébovité, podobný
měňavce

améboom nádor vyvolaný amébami

amébóza onemocnění vyvolané
amébami

améburie přítomnost améb v moči

amelie vrozené úplné nevyvinutí
končetin

amelius zrůdný jedinec bez vyvinu-
tých končetin

ameloblast emailoblast, adaman-
toblast, buňka tvořící zubní sklo-
vinu, email

ameloblastický ve vztahu k ame-
loblastu

ameloblastom nádor pocházející
ze skloviny zubu nebo z epitelových
zbytků Hertwigovy pochvy

amen ❶ vpravdě, jistě ❷ zakončení
modliteb ❸ konec

amence porucha vědomí, zmate-
nost, pošetilost, nepřičetnost

amenie vynechání měsíčního krvá-
cení, amenorea

amenorea vynechání menstruace
u ženy v období plodnosti

amentní zmatený, pošetilý, bez
rozumu

**amerikanizace, amerikanisa-
ce** ❶ poameričtění ❷ přejímání
a podřizování se hl. politickému,
ekonomickému a kulturnímu vlivu
USA

- amerizie** neschopnost správně oddělovat slova při řeči nebo psaní
- ametrie** nevyvinutí dělohy
- ametropie** chybné, nedostatečné vidění, porucha lomivosti oka, kdy se rovnoběžné paprsky nespojují na sítnici, ale před ní nebo za ní
- amfetamin** benzedrin, látka ze skupiny budivých aminů s dráždivým účinkem na CNS
- amfi-, amfo-** první část složených slov mající význam dvojaký, dvostranný, zdvojený
- amfiartróza** 1 kombinované skloubení 2 kostní hlavice v kloubu je spojena vazivovým pruhem se středem kloubní jamky
- amfiaster** zdvojené hvězdicovité uspořádání chromosomů během mitotického dělení buněk
- amfibie** 1 obojživelník 2 obojživelné letadlo
- amfibolie** 1 logická chyba, která vyplývá z dvojsmyslnosti 2 nejistota, střídání
- amfibolní** kolísající, dvojznačný, střídavý
- amfidexní** na obě ruce „pravý“, zručný
- amfigonie** dvojpohlavní rozmnožování, pohlavní rozmnožování (splýváním pohlavních buněk)
- amfikaryon** jádro se dvěma jednoduchými sadami chromosomů
- amfikranie** bolest na obou stranách hlavy
- amfimixe** promíšení jaderného obsahu splynutého vajíčka a spermie po oplození
- ammixtie** pohlavní rozmnožování, splývání dvou gamet jedinců s rozdílným pohlavím
- amfion** obojetný ion, elektroneutrální částice nesoucí kladný i záporný elektrický náboj
- amfiteátr** elipsovité nezastřešený prostor se stupňovitě se zvedajícími řadami pro diváky
- amfित्रichie** mikroorganismy mající na obou pólech po jednom bičíku
- amfodiplopie** dvojitě vidění každého z obou očí
- amfofilie** barvitelnost zásaditými i kyselými barvivy
- amfofilní** snadno se barvíci jak kyselými, tak zásaditými látkami
- amfora** antická nádoba vejčitého tvaru s dvěma svisele připojenými uchy
- amforický** dutý, dutě znějící, dutinový, například poklep nad plicní kavernou
- amforofonie** dutinový, dutě znějící hlas
- amfoterní** obojaký, chovající se podle okolnosti jako kyselina nebo zásada
- amfotonie** tonus obou vegetativních systémů, tj. sympatiku a parasimpatiku
- amfotropie** různý způsob účinku léku na různé orgány
- amid** organická i anorganická sloučenina obsahující aminoskupinu -NH₂
- amidopyrin** pyramidon
- amikrobióza (střevní)** úplné vymizení střevních bakterií
- a-mimetický** vyvolávající v těle stejné jevy, které podmiňují a-receptory
- amimie** ztráta posušeků, mimických pohybů obličeje

amin sloučenina odvozená od amoniaku nahrazením vodíku jinými uhlovodíkovými radikály

aminoacidurie přítomnost aminokyselin v moči

aminokyselina karboxylová kyselina s jednou či dvěma aminoskupinami -NH₂ stavební jednotka bílkovin

aminoplast plast (termoset), jehož základní jednotkou jsou polykondenzační produkty formaldehydu s močovinou nebo jejími deriváty

amino(s)urie vylučování aminu močí

amitóza, amitosa přímé buněčné dělení charakterizované zaškrcením jádra

amixie nepohlavní množení organismů (bez oplození)

amnestický týkající se amnézie

amnestie hromadné udělení milosti, prominutí trestu

amnézie, amnesie celková nebo částečná ztráta paměti způsobená úrazem nebo nemocí

amnioblast buňka vzniklá diferenciací z buňky trofoblastu, tvořící výstelku amniového váčku

amniocentéza 1 nabití plodové blány k získání plodové vody k diagnostickým účelům 2 transabdominální punkce plodového vejce

amniogeneze vývoj vnitřní plodové blány

amniogenický týkající se vzniku plodové blány

amniom nádor vycházející z amnia

amniom vnitřní plodový obal, obal zárodku, ovčí blána

amniionitida zánět vnitřní plodové blány

amniorea předčasný odtok plodové vody

amniorexe protržení vnitřní plodové blány

amnioskopie odebírání buněk s povrchu plodu za kontroly zraku s použitím zvláštního přístroje, amnioskopu

amniotický týkající se vnitřní plodové blány

amniotom nůž používaný k protěti plodové blány

amniotomie instrumentální protržení plodové blány k urychlení porodu

amok zuřivost, šílenství

amoniak čpavek, plyn NH₃, sloučenina dusíku a vodíku snadno rozpustná ve vodě

amonit druh vymřelých hlavoňů

amor symbol lásky a jeho zobrazení v podobě jinocha s lukem a šípy

amoralismus, amoralismus odmítání mravních zásad, nerespektování mravních norem, zvyklostí, mravnosti

amorální nemorální, jednající proti morálce

amoreť nahá okřídlená bytost dětského vzhledu

amorfie beztvárnost

amorfní beztvářý, bez přesného ohraničení, nejvyšší stupeň vadného vývoje

amoroso [amorózo] 1 milostně, něžně 2 krátká milostná skladba

amortizace, amortisace 1 úmor, umořování 2 prohlášení listiny

- za neplatnou ❸ postupná likvidace dluhu, úbytek hodnoty
- amoterapie** léčení písečnou a vodní lázní
- ampérmetr** přístroj na měření elektrického proudu
- ampicilin** polosyntetické antibiotikum s širokým uplatněním
- amplektace** první fáze seznamování a sbližování s objektem erotického zájmu
- amplidyn** elektrický dvojestupňový rotační zesilovač
- amplifikace** zvětšení, zesílení, rozšíření, rozmnožení
- amplion, amplión** zařízení zesilující zvuk
- amplituda** ❶ rozkmit, výchylka, odchylka ❷ maximální hodnota periodicky proměnné fyzikální veličiny ❸ rozdíl mezi minimem a maximem
- ampule** baňatá lahvička, nádoba, džbáněk, pouzdro, rozšířená část
- amputace** snesení, operační odnětí, snesení některé části organismu
- amputovaný** snesený, odňatý
- amulet** drobný předmět nošený při sobě na ochranu nebo pro štěstí, talisman
- amúzie, amuzie, amúsie** ztráta hudebních schopností, zvláštní druh sluchové agnózie
- amyelencefalie** vrozené nevyvinutí mozku a míchy
- amyelie** vrozené nevyvinutí míchy
- amygdalitida** zánět mandlí
- amygdaloidní** mandlový, mandli podobný
- amygdalolit** kaménky v mandli
- amygdalopatie** bolestivé mand-
le, nespecifikované onemocnění mandlí
- amygdalotomie** ❶ chirurgické protěť corpus amygdaloideum (okrsek šedé hmoty mozkové) ❷ protěť mandlí, chirurgický výkon na mandli
- amygdalotropse** rozdrčení kaménku v mandli
- amylacea** ❶ arenacea drobné kaménky vytvořené v mozku (acervulus cerebri) ❷ vápenné konkrémenty (v epifýze, v prostatě aj.), látky bohaté na škrob
- amyláza, amylasa** enzym vyvolávající štěpení škrobu na jednodušší cukry
- amyloid** látka podobná škrobu, chemicky mukopolysacharid, za patologických stavů infiltruje řadu orgánů
- amyloidní** škrobu podobný
- amyloidóza** amyloidová infiltrace, ukládání amyloidu ve tkáních, a to buď samostatně (primárně), nebo druhotně (sekundárně) při vleklých, hnisavých zánětech (degeneratio amyloidea)
- amylolýza** uvolnění škrobu v procesu látkové přeměny, rozklad škrobu
- amylopektin** polysacharid, složka škrobu
- amylorea** vylučování nestráveného škrobu stolicí
- amylóza, amylosa** polysacharid, složka škrobu ve vodě rozpustná
- amylurie** přítomnost škrobových látek v moči
- amyoplazie** zpravidla vrozené nevyvinutí svalstva
- amyostenie** svalová slabost

amyotaxie svalová ataxie

amyotonie ztráta svalového napětí, svalová ochablost

amyotrofický týkající se podvýživy svalů

amyotrofie svalová atrofie, amyotrofická laterální skleróza, degenerativní nervová choroba vedoucí k obrnám a progredující svalové atrofii

amyxie nedostatečné vylučování hlenu

anabaptismus, anabaptismus novokřtěnectví

anabáze, anabase 1 strastiplný návrat řeckého vojska do vlasti 2 komplikované putování, vyjednávání

anabiotický obnovující životní schopnosti, funkce

anabióza skrytá forma života při přežívání nepříznivých podmínek

anabióza 1 oživení po zřejmé smrti, resuscitace 2 skrytá forma života 3 způsob přežití za nepříznivých podmínek, kdy je látková přeměna organismu snížena na minimum

anabolikum látka podporující proteosyntézu

anabolismus, anabolismus vytváření složitějších látek v živém organismu z látek jednodušších

anacidita nedostatek kyseliny

anadenie nevyvinutí nebo vymizení žláz

anadidyms zrůdné dvojče srostlé dolní částí těla

anadipsie neuhasitelná žízeň

anaerobióza schopnost žít bez vzduchu (kyslíku)

anaerobní žijící bez přístupu vzduchu, kyslíku

anafáze třetí fáze dělení jádra buněk, při které se rozštěpené chromosomy (chromatidy) rozcházejí k pólům vřeténka

anafie nedostatečné vnímání dotykem, hmatem

anafora opakování stejných slov na počátku veršů nebo slok

anaforéza transport uvolněných substancí s negativními ionty k pozitivní elektrodě

anafrodisie, anafrodisie 1 výrazný nedostatek sexuality, pohlavního citění 2 frigidita

anafylaktický vztahující se k anafylaxi

anafylaktogen antigen vyvolávající v organismu anafylaxi

anafylaktogeneze rozvoj, vznik anafylaxe

anafylatoxin látka způsobující zvýšenou cévní propustnost uvolňováním farmakologicky aktivních mediátorů z žírných buněk, což vede k anafylaktické reakci

anafylaxe prudká reakce přecitlivělosti, která vyplývá ze senzibilizace žírných buněk vázaných v tkáních s náhlým uvolněním histaminu po setkání s antigenem

anageneze znovuvyvoření, regenerace (například tkání)

anaglyf stereoskopické zobrazení

anagram nové slovo vzniklé přeskupením písmen nebo slabik výchozího slova, přesmyčka

anagramonym pseudonym na základě anagramu vytvořený z osobního jména přesmyčkou